

OSMANLI TABABET-İ AKLIYE VE ASABIYE CEMİYETİ'NİN KURULUŞU VE CEMİYETİN İLK CELSELERİNİN ZABITLARI

Dr. Şahap Erkoç¹

Halen günümüzde de *Türk Nöropsikiyatri Derneği* adıyla varlığını ve çalışmalarını sürdüren, **Osmanlı Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti**'nin kuruluş çalışmaları, 1914 yılında dönemin Toptaşı Bimarhanesi baştabibi **Avni Mahmud**'un çağrısı ile bir araya gelen nöropsikiyatrisler tarafından başlatılmıştır. Cemiyet 1918 yılında **Osmanlı Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti** adıyla da resmi kuruluşunu tamamlamıştır. Resmi kuruluştan sonraki ilk oturumda da başkanlığa **Mazhar Osman** getirilmiştir(1, 2, 4, 5, 6.,7, 8).

Osmanlı Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti cumhuriyetten sonra Türk Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti adını almış; daha sonra da bu ad Türk Nöropsikiyatri Derneği olarak değiştirilmiştir(5, 8).

Bu cemiyet, 1951 yılına kadar Dr. Mazhar Osman Beyin başkanlığında kalmıştır. Oldukça düzenli olarak her ayın son cuma günü öğleden sonra genellikle Beyoğlu'nda Saka Çıkmazındaki binada toplanmıştır. Burası Haziran-Ekim aylarında tatil yapmıştır(8).

Cemiyetin kuruluşuna ilişkin zabıtlar; 1952-1961 yılları arasında derneğin yayın organı olarak çıkan *Acta Neuropsychiatrica* dergisinde; **Dr. Kazım Dağyolu** imzası ile dizi yazı biçiminde yayınlanmıştır(1). **Dr. Özcan Könel** bu zabıtların serviste alkolizm tedavisi görmekte olan hasta tarafından transkripte edildiğini, **Kazım Dağyolu**'nun da bu metni düzelterek yayınladığını belirtmiştir(3). Bu zabıtlar derneğin kuruluşu ile ilgili çok önemli bilgileri içermektedir. Ama bu derneğin tarihçesinden bahseden yazarların gözünden bu zabıtların kaçtığı görülüyor. Bu nedenle de bu konuyu, daha önce de zabıtlar Latin harfleri ile yayınlanmış(1) olmasına karşın tekrar gündeme getirmeyi uygun buldum.

Bu defterler **Ahmet Şükrü Emed** tarafından muhafaza edilmiş. Metin transkripte edilirken metne sadık kalınmış, Fransızca olan bazı terimler aynen muhafaza edilmiş, herhangi bir sadeleştirme yapılmamıştır. Zabıtlarda kullanılan dil oldukça ağdalı, çok sayıda Arapça kelime terkip içeriyor. Bu yazı dizisinde cemiyetin ilk 9 toplantısının zabıtları yer alıyor. Bu oturumlarda tartışılan konular günümüz diline aktararak özetlemeye çalıştım:

I. Toplantı -3 Teşrinievvel 330 (16 Ekim 1914)

Avni Mahmud'un çağrısı ile *Tababeti Akliye* adlı bir cemiyet kurmak üzere aşağıda adları belirtilen 12 kişi toplanmıştır:

- **Raşit Tahsin Bey-** Tıp Fakültesi Seririyatı Akliye ve Asabiye Muallimi ve Cemiyeti Tıbbiyeyi Osmaniye Ve Meclisi Aliyi Sıhhî Azasından
- **Mazhar Osman Bey-** Haseki Mecanin Müşahadehanesi Sertabibi ve Haydarpaşa Hastanesi Tabibi Mütahassısı,
- **Vasfi Bey-** Tıp Fakültesi Tıp Kanunu Muallim Muavini ve Meclisi Aliyi Sıhhî Azasından
- **Galip Ata Bey-** Haseki Nisa Hastanesi Sertabib Muavini ve Emrazı Asabiye Mütahassıslarından,
- **Zilnakis Bey-** Rum İspetelyas Emrazı Akliye Hastanesi Mütahassısı
- **Avni Bey-** Bimarhane Sertabibi ve Meclisi Aliyi Sıhhî Azasından
- **Ali Muhlis Bey-** Bimarhane Sertabib Muavini, Avni Mahmud'un kardeşi
- **Niyazi Bey-** Bimarhane Etıbbasından
- **Lütfi Bey-** Bimarhane Etıbbasından
- **Tahir Bey-** Bimarhane Sertabib Muavini
- **Şuayip Bey-** Gümüştuyu Hastanesi Etıbbasından ve Emrazı akliye Mütahassıslarından,

¹ Psikiyatrist, Bakırköy Ruh ve Sinir Hatalıkları Hastanesi, İstanbul

- **Nuri Bekir Bey-** Darüşşafaka Tabibi ve Emrazı Asabiye Mütahassıslarından,

Bu oturumda cemiyetin adının ne olacağı tartışılıyor. Önerilen isimler şunlardır: tababeti akliye, tababeti ruhiye, tababeti akliye ve asabiye, akıl ve sinir hastalıkları derneği.

Başkanlığa **Avni Mahmud** oybirliği ile ikinci başkanlığa **Raşid Tahsin** çoğunlukla (8 oy) katıplığı **Ali Muhlis** çoğunluk ile (7 oy) seçilmiş.

2. Toplantı -7 Teşrinisani 330 (20 Kasım 1914)

Ali Muhlis başkanlığında yapılan bu toplantıda cemiyetin tüzüğü ve kimlerin üye olabileceği tartışılıyor. Zabıtlarda ilk tüzük taslağının tümü yer alıyor. Bu tüzük dört bölümden oluşuyor:

1. Derneğin amacı
2. Derneğin kuruluş biçimi, toplantı zamanları ve görevleri
3. Derneğin yönetim kurulunun oluşturulma biçimi ve görevleri
4. Derneğin mali yapısı

3. Toplantı -5 Mayıs 334 (18 Mayıs 1918)

Avni Mahmud'un başkanlığında 14 kişi ile toplanılmış. Görev dağılımı yapılmış **Mazhar Osman** başkanlığa, **Mustafa Hayrullah** da başkan yardımcılığına getirilmiş. **Raşid Tahsin** de seçimden sonra **Mazhar Osman**'ı ögen bir konuşma yapmış.

4. Toplantı -14 Haziran 334 (27 Haziran 1918)

Bu toplantıda tüzük tartışılırken kavga çıkmış. Önceki Toplantıda **Mazhar Osman**'ın başkanlığa getirilişini benimsediğini övgülerle gösteren **Raşid Tahsin**; bu oturumda **Mazhar Osman**'ın cemiyet başkanlığına getirilişini kabul etmeyip, itiraz eder ve **Avni Mahmud**'un başkanlık etmesini ister, ama bu teklifi kabul görmez. **Raşid Tahsin** öfkeyle toplantıyı terk eder ve bir daha toplantılara katılmaz.

Daha sonra **Raşid Tahsin** ve arkadaşları **Tababeti Ruhiye Cemiyeti** adlı yeni bir cemiyet kurmuşlar. Bu dernek 1918 yılı Aralığında Müderris Dr . Raşit Tahsin Bey ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. Bilim toplantıları genellikle Tıp Fakültesi Seririyat-ı Akliye ve Asabiyede yapılmıştır (). Bu Cemiyette Müderris **Dr. Raşit Tahsin Bey**'den başka Müderris Muavini **Dr. Rüştü**, Birinci Asistan **Dr. Osman Cevdet**, **Dr. Cevdet Rüştü**, **Dr. Burhanettin**, **Dr. Hamdi**; **Şükrü**, **Dr. Fahri Celâl**, **Dr. Faik Muhiddin**, **Dr. İbrahim Hulusi** ve ayrıca. Zeynep Kamil Hastanesi'nden **Dr. Mustafa Hayrullah** Beyler bildiriler sunmuşlardır ve bunlar üzerinde tartışmalar yapılmıştır. Bu dernek 1926 yılından sonra çalışmalarına devam edememiştir. Bu cemiyet 1926 dan sonra faaliyetlerini sürdürmemiştir(8).

5-9. toplantılarda derneğin sorunları tartışılır ve bilimsel olgu sunumları yapılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Dağyolu, Kazım: **Türk Nöropsikiyatri Cemiyetinin Kuruluşu**, *Acta Neuro-Psychiatrica* 5(1-2):19-26, 5(3-4):82- 6(1-2):66-90
2. Ergin, Osman: **İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri ve Cemiyetleri**, İ.Ü. Tıp Tarihi Enstitüsü yayını, Sayı 17, İstanbul, 1940
3. Erkoç, Şahap: **Prof Dr. Özcan Köknel İle Kişisel Görüşme**, Ankara,1999
4. Koptagel - İlal, G. : **Son 100 Yılda Türkiye'de Genel Çizgileriyle Psikiyatri ve Psikosomatik Hekimliğin Gelişimi** *Cerrahpaşa Tıp Fak. Derg.* 12 : 355-372, 1981
5. Köknel, Özcan: **Kötü Ruh'dan Ruh Sağlığına (Türkiye'de Psikiyatri Tarihi)** Alfa Yayınları, İstanbul , 1998
6. Mazhar Osman: **Osmanlı Tababet-i Asabiye ve Akliye Cemiyetinin İlk Fenni Celsesi (Teşrinievvel 334 / 918 celsesi)**, *İstanbul Seririyatı* 1(3):39-45 1335(1919)
7. Şahsuvaroğlu Bedii N.: **Türkiye'de Tıbbi Cemiyetler Tarihçesi**, İstanbul, 1956
8. Unat, Ekrem Kadri: **Osmanlı Devletinde Tıp Cemiyetleri: Osmanlı İlmi ve Mesleki Cemiyetleri** (Y. Haz.: E. İhsanoğlu) *içinde*, s. 121-142, İstanbul, 1987.

Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti

Bu cemiyet 1914 yılında Dr. Mazhar Osman Bey tarafından kurulmuş, fakat ancak tüzüğü tamamlanınca, ilk defa Ekim 1918 toplantısında fennî bildirilere ve tartışmalara başlanmıştır (34, 35) . Bu cemiyet, Osmanlı Devleti döneminde Dr. Mazhar Osman Beyin başkanlığında kalmıştır. Oldukça düzenli olarak her ayın son cuma günü öğleden sonra genellikle Beyoğlu'nda Saka Çıkmazındaki binada toplanmıştır. Burası Haziran-Ekim aylarında tatil yapmıştır.

Bu Cemiyet'in üyelerinden Dr. Lütfü Akif, Dr. Konos, Dr. Nazım Şakir Beyler... .. değerli bildiriler sunmuşlardır .Bu derneğin ilk adı (Osmanlı Tababet-i Asabiye ve Akliye Cemiyeti) veya (Osmanlı Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti) ise de saltanatın lağvından sonra adı Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti olmuştur.

Bu Cemiyet Türkiye Cumhuriyeti döneminde de faaliyetine devam etmiştir.

Tababet-i Ruhiye Cemiyeti

Bu dernek 1918 yılı Aralık ayında Müderris Dr . Raşit Tahsin Bey ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. Bilim toplantıları genellikle Tıp Fakültesi Seririyat-ı Akliye ve Asabiyede yapılmıştır (36, 37).

Bu Cemiyette Müderris Dr. Raşit Tahsin Bey'den başka Müderris Muavini Dr. Rüştü, Birinci Asistan Dr. Osman Cevdet, Dr. Cevdet Rüştü, Dr. Burhanettin, Dr. Hamdi; Şükrü, Dr. Fahri Celâl, Dr. Faik Muhiddin, Dr. İbrahim Hulusi ve ayrıca. Zeynep Kamil Hastanesi'nden Dr. Mustafa Hayrullah Beyler bildiriler sunmuşlardır ve bunlar üzerinde tartışmalar yapılmıştır (37). Bu dernek 1926 yılından sonra çalışmalarına devam edememiştir.